

REŠETKE

1

Možeš malo plakati, rekla je, možeš malo plakati ako želiš, nije to ništa strašno.

7

Ali on se nije ni pomaknuo. To dijete, dječak nevjerovatno bijele kose poput konjske grive, bio je zaista čudan. Već je od jutra bilo teško pogoditi što misli. Činilo joj se kao da vozi sa sobom strani predmet, korišten u sasvim nepoznate svrhe, koji se može samo pogledati, dodirnuti, ali nikad neće biti jasno što se u njemu skriva.

Pored njihovih očiju su prolazila siva polja, sivo nebo, sivo grmlje te tu i tamo poneko drveće. Mračni horizont rastopio se negdje u daljini, čak je i njegov oštar srp, koji je uvijek nemilosrdno udarao u oči, postao poprilično izlizan. Vožnja je bila duga i stajali su gotovo cijelim putem. Ruke su mu najviše promrzle, čak su svi vrhovi prstiju jarko pocrvenjeli, ali dijete ni jednom nije zatražilo rukavice ili se požalilo na ukočene noge. Kako se kasnije ispostavilo, on nije ni imao rukavice. Poderana podstava zelene jakne držala se na svom mjestu samo zahvaljujući tome što je bila ugurana u rukav. U džepu – prljavi rupčić, nekoliko novčića i naborani kesteni zaboravljeni tamo još od jesenas. Izgledao je kao da nema ama baš ništa, kao da ništa ni ne ostavlja za sobom, rođen baš takav kakav je sad, u ovom trenutku, i to joj se učinilo zastrašujućim. Na odlasku su joj rekli da je njegovo pravo ime Vladimir, rođen je

negdje u dalekom Sibiru gdje ljudi gledaju jedni druge ne skrećući pogled, gdje bujaju guste cedrove šume, u kojima svake godine sazrijevaju tvrde kao kost jezgre oraha, te se mekano lelujuju vlažne, oporom vlagom natopljene mahovine. Možda je zato primijetila kako su mu se zjenice naglo raširile i zamračile kad je autobus iznenada zaronio u tamnu crnogoričnu šumu. Plavo-zeleni vrhovi borova trčali su krovom autobusa, dječak je zabacio glavu, a zatim su oni potrčali u njegovim očima, njihovom prozirnom zrcalnom površinom poput vode. Napokon su mogli sjesti.

Pojedi to, rekla je, odmotala i pružila mu sendvič. Sendvič se tijekom putovanja dosta pohabao, u ljepljivom maslacu su se tu i tamo žutjeli tanki otoci žutog sira. Uzeo ga je i počeo jesti, učinio je kako mu je rekla, njemu je bilo svejedno. Maslacem zamazane prste brzo je i neprimjetno oblizao izvukavši bjelkasti jezik. Mislila je da će sada, nakon male užine i odmora, napokon shvatiti da je napustio svoje prebivalište i da putuje negdje gdje apsolutno nema pojma što ga čeka, ništa čudno, možda sad čak i zaplače. Na to mora biti spremna. Krišom je pogledala u njegove oči. Obično dječje oči odražavaju sve senzacije i emocije koje proživljavaju, to je znala. Dječak je, gotovo ležeći na autobusnom sjedalu, gledao jureća stabla. Oči su mu bile poput dva ogledala koja su samo hvatala i skupljala odraze, dok same nisu odražavale ništa. Ponekad bi se osvrnuo prema prozoru i, otvorivši suhe ispucane usne, polako bi ispuhivao topli dah u prljavo, zaledeno staklo, trljajući ga palcem. Odjednom je pomislila kako će ga dovesti kući i on će sjediti kraj prozora u kuhinji, baš kao što su znala sjediti njezina vlastita djeca, gdje se kroz dva stara odrvenjela grma pelargonija jasno vidi crveni krov bunara u dvorištu i utabana staza, kao izrazita, gusto nacrtana linija, koja vodi prema kućici za drva, i ta joj se vizija učinila gotovo bogohulnom.

Umotana u istrošenu jaknu, ona svako jutro hoda tom stazom, sluša svoje usamljene korake i uvijek istovremeno

pomisli na svoje Alinu i Arnoldasa koji su udaljeni nekih tri stotine kilometara od nje. Vidi ih u njihovim krevetima kako mirno i duboko spavaju i zna da će tako spavati još skoro dva sata, nasigurno zaključani baršunastim kucanjem sata, jer se u njihovom domu diže tek oko sedam, a nastava u susjednoj zgradi započinje u osam. Njezina djeca su nevjerojatno nadarena i imala su sreću da su ih tijekom pregleda primijetili među nekoliko desetaka iste takve djece koja su se školovala u velikim gradovima, dok su oni, koji su završili samo seosku školu u prizemnoj zgradi, došli iz mjesta toliko malog da mnogi za njega nikada nisu ni čuli. Dobro im ide, samo jako puno uče, gotovo do navečer, zato im je potrebno da piju vitamine i inače dobro jedu kako bi mogla podnijeti tolike obveze. Svaka dva tjedna ona se spremi i ode do autobusnog kolodvora s kutijom-paketom za njih dvoje (pekmez, konzervirane gljive, pita od jabuka i nešto novaca), a vozač autobusa već je dobro poznaje. Ako sve bude dobro, na proljeće će i ona poći u Vilnius, u kazalište, ogromnu zgradu s visokim stupovima, i sjedit će u dvorani. Arnoldas će plesati solo, to će mu biti prvi nastup na baletnoj pozornici. Alina je godinu dana mlada, za nju je prerano.

9

Dječak više nije trljao staklo. Samo je vrhom jezika oprezno dodirnuo njegovu hladnoću. Nije ga gurnula niti mu zabranila na način na koji je zabranjivala svojoj djeci kad bi smislila nešto što ne valja ili je zločesto, vjerojatno zato što se uopće nije osjećala odgovornom za njega, barem za sada, taj joj je osjećaj bio stran. Danas će on ući u njezinu kuću i ona će postepeno morati razviti taj osjećaj.

2

Jedva povlačeći svoj umor, njih dvoje su ušli unutra. Prvo ona, vukući dvije napunjene vreće, a za njom bjelokosi dječak, u mraku pogledavajući u tijesan hodnik, zatrpan svakojakim stvarima. Slika krilatog konja vezena bijelim

svilenim nitima što je visjela na bočnom zidu hodnika činila se isto tako nestvarnom i nedodirljivom kao i cijeli današnji dan. Njegova okrugla, nježna njuška, tamne nosnice i baršunaste oči svaki su je trenutak odnosile dublje u neshvatljiv nadolazeći novi život. Dalje je sve podsjećalo na unutrašnjost ogromne stare školjke. Dvije sobe kroz koje se prolazi, vrata zadnje prekrivena su zveckajućom bambusovom zavjesom, posvuda izblijedjeli bezbojni prekrivači, prijeteće napukla stropna žbuka, polomljene ručke na vratima ormara. Luster se poput ogromne žute bundeve njihao ispod stropa ispuštajući uspavljujuće, prigušeno svjetlo, a u naborima tkanine u njegovoj unutrašnjosti nazirale su se tamne kuglice mrtvih muha. Pod nogama je škripao grubo pleteni uzak prostirač.

– Evo – glasno je izdahnula i bacila torbe, iz njih je odmah izletjela odjeća, i rukom je mahнула prema zidu, uz koji se priljubio nizak, pohaban kaučić, a povrh njega na starom ormaru za posude izrezbarenih strana je bujala sobna šparoga. Njezine šiljaste grane bile su gusto okovane crvenim bobicama, a sama je biljka bila toliko stara i toliko se raširila da samo što nije ispala cijelim žbunjem iz puknute glinene tegle.

Dječarca, činilo se, ništa nije zanimalo. Nije ništa pitao. Nije čak ni znatiželjno razgledavao novo mjesto, kao što to obično rade djeca, a sjevši na kauč počeo je prčkati po gumbima na svojoj jakni, koji su pohlepno zagrizli u poderanu podstavu, tako da se nikako nisu željeli otkopčati i osloboditi njegovo mršavo sitno tijelo. Ponašao se kao da je cijeli svoj kratak život proveo putujući. Stvari i okolina nisu mu značile ništa, prečesto su se mijenjale, pa ih nije vrijedilo zapamtiti. Mnogo su važnije bile senzacije koje je doživio na ovom ili onom mjestu. Napokon se uspio izvući iz svoje jakne (podstava se još više oderala, ispala je i visjela kao otrgnuta koža), i svojim tijelom i kožom osjetio je toplinu i miris te kuće. Mirisalo je na sušeno

ljekovito bilje, možda na cvjetove lipe, i na drveće. Brzo se ogledao oko sebe. Daleko, uza zid, kraj peći, stajala je golema kutija od debelog kartona s jelovinom za ogrjev. Miris se širio odatle.

Dok je zagrijavala vodu u kuhinji, naćulila je uši i osluškivala što on radi u sobi. Nije se čuo niti jedan zvuk. Samo njezini koraci. Činilo se da po kući hoda sama, kao što je ubičajeno, da osim nje nema ni žive duše. Otkad su joj djeca otišla. Možda joj zato nije bilo previše stalo do tog dječarca. Njegovi koraci u ovoj kući, koliko god bi to mogla željeti, nikada je neće podsjetiti na korake njezine djece, neće obmanuti ili umiriti njezin osjetljiv sluh, uvijek će ostati beznačajni i neosjetni poput trčkaranja miševa ispod poda ili čudnog sablasnog šuštanja koje ponekad čuje, ili možda samo sanja ležeći u krevetu za tamnih noći. On mora oprati ruke.

11

Njih dvoje su se čelom o čelo sudarili na vratima kao dvije ptice u prolazu koje su iznenada pobrkale svoje zračne putove. Dječak se kao bijesni sokolčić uputio ravno na nju, ali onda je munjevito skrenuo u stranu, zaronio u mračni hodnik i, snažno gurnuvši vrata, izletio van.

– Kamo ćeš ti?!

Ne stigavši oporaviti se od iznenadenja, pojurila je za njim u mrak duboke večeri. Iako je bio mrkli mrak, uspjela je ugledati njegovu malenu figuru kako leti prema kućici za drva, odatle do bunara i napokon se zaustavi na glavnoj cesti koja vodi prema gradu i kojom dolazi jedini redovni autobus u ovo mjesto.

– Gdje si?

Glas je zvučao čudno: bio je nekako težak i prigušen, prebrzo se upijao u mrak i tišinu, padao poput kamena negdje ispod njezinih nogu.

Dijete je i dalje stajalo uz cestu i osvrtalo se naokolo. Njegova bijela kosa, poput lutajuće svjetlosne mrlje, plutala je u daljini. Odjednom je shvatila što mu je. To uopće

nije bilo teško. Dijete je očima tražilo šumu, ali je nije moglo pronaći. Iako je bio mrak, vidio je i namirisao da šume nema, ovdje je nema.

– Vрати se – pozvala ga je. Morao je čuti.

Nakon što je zatvorila i zaključala vrata, protrljala je prste koji su se uspjeli smrznuti i rekla:

– Ne možeš izletjeti, a da mi se ne javiš. Nemoj više tako, čuješ li?

Dječak ju je gledao ravno u oči, naizgled ne shvaćajući što mu govori.

3

12

Noću se probudila zbog neobičnog i strašnog osjećaja: kao da ju je netko rukama milovao po licu. Trgnuvši se, sjela je u krevetu i zagledala se u mrak. Nije bilo nikoga. Drhćući, zbacila je debeli poplun i spustila noge na pod. Pod se svojom sklizavom hladnom površinom priljubio uz njene bose noge, umotala se u debeli džemper i prišla vratima. Trudila se što tiše raširiti bambusovu zavjesu na vratima, ali ona je zveckala od najmanjeg dodira. Morat će je skinuti. Sve dok je živjela sama, nikome nije smetala, nije je ni primjećivala. Sada mora biti opreznija i pažljivija – u kući se pojavio stranac, bez obzira što je tek dijete.

Na vrhovima prstiju ušuljala se u sobu. Mjesec je oštro gledao kroz prozor – zastala je prikvačena tim pogledom. Svjetlo je bilo tako jasno i bistro kao što je to obično u tu-robnju jesen, već gotovo zimu, kada zemlju steže tvrda studen, samo ju je ona bila zaboravila. U ormaru za posude što je stršio ispred nje odražavalo se njezino čudno, sablasno izbljedjelo lice. Pored ormara je bio kauč. Prikrala mu se i čučnula, puna nejasnih osjećaja: nekontrolirane znatiželje i straha koji potresa, glumljene, lažne brige i blage mržnje. Mjesečina kao da je namjerno padala u suprotnom smjeru, pucala je u vrata susjedne sobe, dok se čošak pored ormara

za posude kao pouzdan i siguran kordon utapao u potpunoj tami. Trebalo joj je nekoliko sekundi, možda i deset, prije nego što joj se vid ponovno navikao na mrkli mrak i onda ga je ugledala.

Spavao je na trbuhu, lagano okrenut na desnu stranu i skvrčivši koščate noge, a njegova bijela kosa blistala je poput snijega, poput zvijezde. Čvrsto zatvoreni očni kapci i duboko disanje, sitne ručice, zapešća i malko otvorene usne, a ponajviše sladak dah sna koji je dopirao iz njegovog dječaćkog tijela bolno su u njoj probudili sjećanja koja su već bila izbljedjela. Osjetivši i namirisavši ga, taj miris sna, moguće je bilo činiti najnevjerojatnije stvari. Ruke su se same pružile. Na trenutak joj se čak učinilo da bi ga mogla voljeti. Prepavši se, odmaknula se, brzo ustala i gotovo se spotaknula: noge su joj utrnule nakon dugog čučanja. Ali djetetov san je bio dubok i čvrst: tako spava netko tko svaki svoj dan proživi kao cijeli život.

Oko pola sedam primila je poruku od Aline. "Jako me boli u boku, ne mogu hodati", napisala je. Uplašena, zgrabila je telefon. To je dakle značilo to buđenje usred noći, kao da ju je netko milovao po licu drhtavim rukama. I sada je znala, osjećala da će se dogoditi nešto loše, nešto vrlo loše.

- Što je? Što ti je, dušo? - teško je disala u slušalicu, čekajući i bojeći se svake riječi kao proročanstva.

- Ne znam, mama... Boli me, i to je to, jako boli... - svojim napetim, vučjim sluhom je najjasnije čula kćerinu patnju i suze koje je skrivala.

- Jesi li rekla odgajateljici? Što je ona rekla?

- Rekla mi je da ne idem na nastavu. Oslobodila me svih sati. Rekla mi je da legnem i da se ne dižem... Možda će mi ovo proći, mama...

- A liječnik? Što kaže liječnik?

- Koji liječnik?

- Nitko nije zvao liječnika?!

– Ne znam, mama... Možda je ovo samo onako... Možda je samo zbog tih vježbi, varijacija koraka... svakodnevnog stresa i napora.

– Gdje ti je brat? Gdje je Arnoldas? – brzo je sipala pitavnja jedno za drugim.

– Otišao je na nastavu. Rekao je da će se vratiti u podne. Javit ću ti se opet, mama, nemoj se brinuti...

– Nazvat ću te ja sama – oštro je odsjekla.

14 Više nije zaspala. Užurbano se obukavši otišla je u kuhinju, ovaj put nije čula zveckanje zavjese od bambusa, niti je pazila da njezini koraci ne budu glasni, potpuno zaboravivši da još netko osim nje spava u kući. U kuhinji je podizala šalice i vodu, žličice, šećer i šibice, ne sjećajući se što je prije minutu htjela napraviti s njima. Povremeno bi se zaustavila usred užurbanih okreta, kao da je pokušavala doći k sebi, odmahнула bi glavom, pogledala predmete u svojim rukama i, sabravši se, naposljetku ih je vraćala na mjesto. Desetke puta je nesvjesno pogledala u zidni kalendar, na kojem je bio ostao jedan jedini listić posljednjeg mjeseca, prošaran krupnim i malim mrljama masnoće, stotine puta se okrenula prema satu što je glasno otkucavao na kutiji za kruh, ali pamćenje razoreno od užasa i lošeg predosjećaja nije uspjelo zadržati nikakav, čak ni najmanji, osjećaj za vrijeme.

Dječarac se prišunjavao da vidi što to ona radi. Iskolačenih očiju, raščupane kose, promatrao je njezine pokrete ruku i kriške kruha koje su se zaboravljene pržile na tavi te počele gorjeti. Zakašljao se osjetivši zagušljivi miris i tada se ona okrenula. Dim se obilno podizao iz tave, kroz njega je na vratima ugledala samo dvije mršave gole potkoljenice. Izgledale su poput tankih nogu ptice, kvrgavih koljena i sivkasto plave kože. Brzo je otvorila prozor, dim se ubrzo rasprišio. Klinac je i dalje stajao na vratima polugol, samo u potkošulji.

– Dođi ovdje... Kako se ti zoveš? – namrštila se i upitala, nikako nije bila u stanju sjetiti se. – Kako ti je ime?

– Vladik.

I glas mu je bio nalik ptičjem – rezak, zvučan krik, kao glas divlje močvarne ptice. Nije rekao ni riječi više. Vjerojatno s njime nisu puno razgovarali što mu je otežavalo razumijevanje i pronalaženje pravih riječi. Bacila mu je kašu na tanjur, stavila krišku kruha namazanu maslacem, napravila čaj i gurnula sve prema njemu.

– Sjedni.

Zgrabio je kruh i počeo ga gutati velikim zalogajima. Nakon što ga je pojeo, pogledao je kašu i nagnuo glavu na jednu pa na drugu stranu. Zatim je počeo uzimati kašu prstima i stavljati je u usta. Kaša je curila kroz prste po njegovim golim nogama i potkošulji, on ju je skupljao sa sebe, ponovo stavljao u usta i jeo. Gledala ga je ne mogavši shvatiti s kojim je to ljudima odrastao, živio, nesvjesno pokušavajući zamisliti ženu koja ga je rodila i oca koji ga je morao dočekati pri rođenju. Tako obično bude. Ne može biti drugačije. Ali ne, dali su joj ga kao mačića, osamljenog, iscrpljenog lutanjem i posve istrošenog, nikome potrebnog, stranog porijekla i nacionalnosti, sasvim podivljalog. Negdje bi među njegovim stvarima trebao biti rodni list, dokument koji su joj dali prije odlaska. U njemu bi sve trebalo pisati. Trebat će ga pronaći. Ona ga je odlučila udomiti jer je dugo razmišljala o djetetu o kojem bi se mogla brinuti i za to biti plaćena. Savjesna je, uredna, nema nikakvih loših navika kakve ponekad znaju imati neki drugi. To bi bilo bolje i za dijete koje tek raste, a ona ne bi bila sama. Ipak je oboje svoje djece dala, žrtvovala velikom gradu i umjetnosti, koji im je nemarno oduzeo njihovo djetinjstvo, a njoj – čitave godine majčinske sreće. Puštaju ih kući samo tijekom praznika, oboje se vraćaju oslabljeni i blijedi, kako joj se čini, malo većih očiju nego obično i svaki dan spavaju gotovo do podneva. Tada i ona spava kao mrtva, a kad se probudi, nikad se ne sjeća nikakvih snova. Otvori vrata najtiše što može, osloni se bokom uza zid i dugo ih

promatra kroz vrata kako spavaju u krevetu: dvije tamne glave, ruke što vise sa strana, Arnoldasove usne koje lagano podrhtavaju (uvijek tako spava, kao da nešto šapuće). Oboje su talentirani, postići će puno, dok njoj treba novac.

Međutim, ovo dijete ne zna ni dobro govoriti. Pogled mu ne zapne ni za jedan predmet, ne zadubljuje se, ne zaustavlja se pred njima, već samo klizi njihovom površinom kao tekućom mutnom vodom, to je najstrašnije. Ni ljudi za njega ne postoje, što se tiče njega, nje bi moglo i ne biti tu, on ni sam sebe nije posve svjestan na ovom svijetu. On postoji, ništa više, hoda, gleda, sluša, osjeća mirise. To je to. A ona je luda mislila da bi on mogao zaplakati.

- 16 U njegovim torbama nije bilo ničeg uporabljivog. Nekoliko komada poderanog i ispranog donjeg rublja, istrošene hlače, čudna kapa koja uopće nije izgledala kao da je njegova, već umetnuta samo tako, da nešto bude bačeno u torbu. Tenisice od tkanine i izrezanih gumenih potplata te hrpa starih ručnika neodređene boje – isto tko zna čemu. Gledala je i divila se tim stvarima koje ništa nisu govorile o čovjeku; bile su toliko nepotrebne, u životu nije vidjela nešto nepotrebnije, ne bi ni povjerovala da to može postojati. Malo ih je prevrtala, opipala i odlučila sve spaliti. Duboko na dnu jedne torbe napipala je neki papir. Izvukla ga je, otvorila i pažljivo pregledala. Tamo je pisalo njegovo ime i prezime, koje nije do kraja pročitala. Neko dugo i komplicirano, očito ne litavsko. Također je pisala godina i mjesto rođenja. Nije znala što bi s tim papirom, nije joj trebao, naprotiv, čak je i čudno pekao prste proživljenim iskustvom, nije ga htjela držati u rukama. Nagnula se i ugurala ga u ladicu između dvije debele knjige. Ništa više nije uspjela učiniti. Usredotočena, sjedila je za stolom, podupirući glavu rukama i slušajući tišinu, čudno drhćući od nje. Vrijeme je prolazilo polako kao da je živa u termometru, svaki trenutak postajalo je sve teže, na kraju je postalo nepodnošljivo, shvatila je da više neće izdržati.

Od uznemirenosti i zabrinutosti prstima je gladila telefon gledajući kako se vlažne mrlje od jagodica prstiju odmah suše i povlače sa staklene površine. Drhćući je utipkala broj. Dugi i prepuni tužne čežnje signali odzvanjali su jedan za drugim. Jedan, drugi, treći... peti, sedmi... Odjednom je prestrašena bacila telefon na stol, on je prigušeno odskočio od tvrde površine i pao na pod.

– Mama, ja sam – Arnoldsav glas zvučao je pokriven staklenom tišinom i čudno odjekivao kao da dolazi iz školjke. Iz ruku joj je ispala čaša vode iz koje je, popevši se na stolicu, zalijevala cvijeće. Čaša je pala na kuhinjski pod, ali čudom se nije razbila, već se otkotrljala između dvije kante vode uz zid.

– Što joj je? – pitala je i ušutjela, čekajući odgovor.

– Ništa, mama. Ima upalu slijepog crijeva. Kažu da je crvuljak puknuo. Odvezli su je na operaciju.

– A kažeš ništa?! – cijelo joj se tijelo ispunilo užasnom slabošću ne skidajući pogled s čaše koja se otkotrljala između kanti, shvatila da će sada i sama poput te čaše kliznuti i pasti s visoke stolice.

– Ne znam, rekli su da se tako ponekad dogodi. A što ćeš sad?

– Moram ići tamo.

– Aha, pitali su gdje su njezini roditelji, ono, majka... Rekao sam da si ti daleko...

– Ništa, sutra ću biti tamo. To im reci.

– U redu, mama.

Gušeći se od užasa i čudne radosti zbog nadolazećeg puta, polusvjesno je grabila odjeću, jurila je ovamo-onamo skupljajući stvari, trljala je utrnule ruke o bokove i nika-ko nije mogla doći k sebi. Htjela je odmah krenuti, znala je da neće moći sačekati do jutra, sigurno neće zaspati, osjećala se kao da se već vozi, čula je klepetanje motora autobusa pod nogama i ritmično tutnjanje kotača vlaka na tračnicama. Već je vidjela Alinino lice na operacijskom

stolu, lice njezine curice, tako mršavo i blijedo, iscrpljeno strogim planom rada i disciplinom, mnogim zahtjevima i rigoroznim odgojem. Oči su joj zatvorene, usne su blijede, ispucane, jedva jedvice ružičaste. Zalelujala se, ili se možda poskliznula, ali uspjela se uhvatiti za nešto što joj je bilo pri ruci i žurno se odmakla osjetivši tanke ključne kosti i majušna ramena koja su se, kad ih je uhvatila, zanjihala kao jadna sićušna stabla što rastu uz cestu.

– Sjedni – naredila je. – I slušaj. Dobro me slušaj.

18 Lagano ga je gurnula prema kauču i natjerala ga da je gleda u oči. Riječi je izgovarala polako, praveći duge stanke, kao da ponovno uči govoriti. Željela je da je razumije. To je bilo važno.

– Ja – odlazim – a – ti – ostat ćeš – ovdje – i čekat ćeš – me.

4

Nemoguće je to zaboraviti. Nikada. Nijedna – ni svijetla ni zamučeno sumorna – stranica života to nikada neće zastrti. To je poput otiska nagriženog slanom morskom vodom na ispisanom listu papira. Na jednom, na drugom, na trećem. Možeš okretati stranice jednu za drugom – svugdje je isto. Duboko urastao solni otisak proširi se na istom mjestu, koliko god ih prevrtao. Nikada neće nestati, nikada.

Alina se rodila u kasno proljeće, kada je Arnoldas imao gotovo dvije godine. Tog je popodneva, malim prstićima s tepiha sakupljao gumbе koji su se prosuli iz limene kutije, mnoštvo gumba, a ona je sjedila na kauču i gledala njegov trud jer se nije mogla nagnuti. Oštra bol je odjednom zabila nož negdje između njezinih bedrenjača.

Nikad nije shvatila što se zatim dogodilo. Crvene ptice letjele su nebom, a ona je ležala i gledala ih, one su letjele i letjele, lebdjele iznad njezine glave u gustim oblačcima. Crvene, crvene ptice, mogla se zakleti da su bile takve.

Njihove okrugle i male grudi blistale su poput padajućih jabuka. Bojala se da će jedna od njih udariti u staklo, iz nekog razloga joj se činilo da je to neizbježno, jednostavno je nemoguće da će one sve tako lako proletjeti pred njezinim očima, poprijeko presijecajući oštar kvadrat prozora koji je brzo iščezavao pokriven sivim sumrakom. Kraj prozora na zidu obojenom zelenkastom bojom otkucavao je sat, ili je on možda bio stao i kucanje se širilo iz njezina srca i iz malog srdašca negdje dublje, u njezinom trbuhu, bilo je to jedno precizno i skladno kucanje poput gugutanja golubova. Da, sat je zaista bio stao. Gledajući njegove kazaljke, ona se bolno nasmiješila, htjela se čak i glasno nasmijati, ali nije imala snage, a objasniti zašto je to učinila – to ne bi mogla. Ptica se srušila iznenada, ravno u proširene zjenice, ona je vrisnula od boli uboda i čvrsto sklopila oči. Zatvorenih očiju mislila je da je ptica sigurno poginula jer je jasno vlastitim ušima čula stravičan tresak kljuna o prozirnu ravnu površinu. Tada se i rodila Alina.

Snijeg je izrezana ljepljiva traka iza bolničkog prozora koja se zalijepi za kožu, padajuće gromuljice od gipsa koje pronalaze jedna drugu i nedjeljivo se sjedinjuju. Baš kao i Alinine minijaturne cipelice, bijele i tvrde, koje su joj stavili već drugog dana njezinoga života. Milovala je te gipsane cipele na kćerinim nožicama i s nevjericom slušala postarijeg ortopeda koji je govorio o njezinoj kćeri, gledala je slike koje je on pokazivao, boje tamnoplave tinte, na kojima je, kao na karti zemaljske kugle, plutalo mnoštvo otoka i poluotoka, duge, izdužene uvale i tjesnaci. Govorio joj je da nešto na toj karti nije u redu, nije sve na svom mjestu, ali ona nije bila u stanju zagledati se u slike dovoljno da shvati. Zatim je skinuo Alinine cipele i pokazao joj njezine gležnjeve i potkoljenice. Ugledala je dva savijena drhćuća uda, oni su nekako podsjećali na stražnje šapice mačke koja leži na ledima. Potom je opet obukao iste gipsane cipele i rekao da su kao posljedice

20 mogući motorički poremećaji, usput rečeno, nikada neće biti plesačica. U obrvama postarijeg ortopeda primijetila je nekoliko predugih dlačica, virile su poput brkova, a nokat jednog palca bio je rascijepljen, tim palcem je pridržavao olovku s izgrizenom kapicom i njome je bockao otoke i tjesnace na slikama.

A sada, nakon toliko godina, u rukama je držala Pepeljuginu cipelicu. Pravu pravcatu, ukrašenu sjajnim ljuskicama i obilno poprskanu srebrnim šljokicama, koja je vrlo lako mogla stati u njezin grubi dlan. Nos cipelice lijepo se sužavao, a peta je bila od pravog porculana. Kao dijete, nije joj se mogla nadiviti. Milovala ju je prstima, plaho dodirivala nalijepljene ljske i kamenčiće, nestrpljivo čekala trenutak kada će Alina škarama prerezati vrpцу, otvoriti kartonsku kutiju i staviti cipelicu na svoj mekani dlan. Čak je i zadrhtala pomislivši na taj trenutak. Tada će Alina skočiti i zavrtjeti se od radosti, a njezine lijepe i graciozne noge, predivne noge, kretat će se malim baletnim koracima. Ona je prava Pepeljuga, njezina curica, dogodilo se čudo. Zamotala je kutiju s cipelicom u šustavi papir i sakrila je u ormar.

Sada je spavala u susjednoj sobi, spavala je već dvanaest sati, lijepo zabacivši glavu na jastučnici prošaranoj cvjetićima, i disala je tako glatko, tako smireno. Prišavši blizu, ona je slušala to disanje gotovo sat vremena, dopuštajući svom izglednjelom sluhu da uživa, a onda je tiho napustila spavaću sobu, ne razgrnuvši ni jednu od zavjesa.

Arnoldas se otišao klizati, a Vladik je u kuhinji gulio krumpir. Glasno je šmrcao jer se prije par dana vratio iz škole u cipelama punim vode. Uvijek tako hoda – poput SUV-a, ni ne pogleda kamo hoda – a kad se vratio kući, nije čak ni presvukao mokre čarape, sve do večeri se vučao po cijeloj kući ostavljajući vlažne tragove. Sada je tako glasno šmrcao da se to moglo čuti čak i u drugim prostorijama. Njegove tanke duge ruke držale su krumpir u koji je

ljutito usjekao prste, nije želio raditi. Povremeno je podizao glavu nad plastičnom kantom i ona bi uhvatila njegov pogled – zastrašujući, ispunjen divljom mržnjom. Odjednom se sjetila kako je neki dan, zaboravivši se, ispružila ruku da ga potapša po glavi, a on je zadrhtavši cijelim tijelom odskočio samo da ga ta ruka ne bi dodirnula. Čak je i bolno udario ramenom o zid. Između njih je uvijek postojalo nešto nepremostivo, jače od njih samih. Nešto poput čvrstih rešetaka koje nikako ne možeš slomiti. Sada je mirno hodala po svim sobama i prolazila pokraj njega uporno se odupirući njegovom bijesu. Konačno će on morati shvatiti kakav je zapravo život.

Doduše, teško mu je išlo. Vjerojatno bi radije živio na ulici i lutao. Osjećaj doma prekasno je pokušao na vrata njegovog svijeta, prije se srušio na njega kao nepodnošljiv teret, umjesto da ugodno omota njegova naježena ramena. Nikada nije uspio naučiti ni normalno govoriti. Svoje je emocije obično iskazivao neobičnim pojedinačnim zvukovima – šištanjem, stenjanjem, nekim drugim zvukom. Ponekad su ti zvukovi znali biti toliko neočekivani da bi se ona trgnula i okrenula dok bi on bio iza nje. Puno mu je bolje išlo komunicirati pogledima. Oni su odavali njegovu nemirnu narav, punu agresivne pobune i unutarnje nestabilnosti. Nije se bio naviknuo na to da ga itko nadgleda, svakodnevno ga uči životu. Takav ju je dočekao i one kasne večeri kad se ona vratila iz Vilniusa nakon Alinine operacije. Isprva se uplašila, misleći da je on pobjegao čim je otišla, jer je u cijeloj kući bio mrkli mrak, nije bilo svjetla ni u jednoj sobi i nije se čuo ni miš. Vrata su bila otključana. U kuhinji je primijetila da je kuhani krumpir koji je ostao od jutra bio pojedena te da je slučajno prosut šećer na stolu, ništa više. Njega je uočila u velikoj sobi, sjedio je na podu i gledao u mrak. Čak je vrisnula i uhvatila se za srce primijetivši njegove blistave oči u čošku između kauča i hladnjaka. Kasnije se pitala koliko je dugo tako čekao i

vrebao u mraku, je li moguće da je cijeli dan onako sjedio u tom ćošku obgrlivši svoja mršava koljena i naslonivši na njih podbradak, a da se nije ni pomaknuo?

22 Arnoldas se vratio crven u obrazima i sav pokriven snijegom. Oči su mu čak sjale. Hladno zimsko vrijeme vratilo je život u njegovo inače blijedo lice i posolilo je obrve injem. Dovukao je ogromnu granu srebrne smreke i ona je u toplini kuće odmah počela širiti uzbudljiv čaroban miris. Kad grana u velikoj vazi bude premještena na komodu, ona će, kradom uhvativši trenutak, staviti skrivene darove: porculansku cipelicu za Alinu i foto-album za Arnoldasa. Vladik će dobiti domino, nije znala što bi mu drugo kupila. To dijete ništa ne zanima, nije znala što bi mu se svidjelo. Možda će tako biti najbolje, možda će se čak sve troje igrati, sprijateljiti. Kad su njezina djeca stigla, njih troje nisu razmijenili ni riječi, Vladik ih je samo gledao iskolačenih očiju u kojima je bilo toliko straha koliko ona nikad dosad nije vidjela u dječjim očima. Odmah je primijetila: njegovo se vitko, uglato tijelo od tog dana instinktivno napregnulo i svaki tren je čekalo spremno braniti se svom snagom ili odjuriti što dalje. Vladik ih je vidio prvi put i nije znao što očekivati od njih.

U školi su joj rekli da on nema nikakvih socijalnih vještina. Nastoji se ograditi od svih kao iza rešetaka. Uz to je inherentno konfliktna osoba. Već je uspio četiri puta potući se u razredu. U negodovanju zbog kazne pljuvao je po podu. Ne čuje što mu se govori i uopće ne reagira na ikakve primjedbe. Psiholog ga je više puta odvodio u svoj ured i tamo radio s njim. Vrlo je teško i čudno dijete. Ima skoro jedanaest godina, ali ne zna ni čitati ni pisati. Međutim, izvrsno se penje na drveća, vjerojatno bi mogao živjeti na stablu. S vremenom će se ipak naviknuti, postupno se sprijateljiti s vršnjacima, važno je da se s njim komunicira i da stalno osjeća brigu. Obećala je da će dati sve od sebe da bude tako.

Vrisak. U početku nije razumjela što se dogodilo. Začula je neko komešanje u susjednoj sobi i taj vrisak, stravičan i prodirući – kao cviljenje psa pritisnutog vratima ili jedva žive mačke. Zvuk je bio nekako agresivan, kao očajnička želja da se preživi. Nešto se tamo događalo.

Alina je bila na rubu suza, usne i ruke su joj podrhtavale, očajnički je pokušavala ne rasplakati se.

– Mama... pogledaj što je učinio... Htjela sam uzeti, ali nije mi dao...

I onda je vidjela. I sledila se. Od bespomoćnosti joj je cijelo tijelo klonulo. Kartonska je kutija bila razderana, a vrpca je ležala na podu. Sav raščupan nakon dobivene žestoke bitke, Vladik je stajao u kutu sobe držeći cipelicu u prljavim rukama, držeći je kao što je maloprije u kuhinji držao krumpir koji je gulio – vrtio ju je nezgrapno i nevješto, ne znajući što je i čemu bi nešto takvo moglo služiti. U drugoj je ruci stiskao slomljenu petu.

Smučilo joj se, činilo se da sanja. Odakle se Vladik pojavio u sobi? Pa bio je istrčao van. Vlastitim je očima vidjela kako juri za psom. Kada se uspio ušuljati? Kako je pronašao cipelicu? Ugledao je kutije ispod grane smreke i obuzet nesavladivom znatiželjom, kao divlja zvijer, odao se nagonu da pronjuška što je u njima. Instinkti – to je ono što ga pokreće. Ništa više. Sva je drhtala od neizmjernog bijesa. Takav nikada prije nije osjetila.

Sklopčavši se, Alina je sad ležala na kauču i jecala. Tada je ona, ne rekavši ni riječ, prišla Vladiku, uzela slomljenu cipelicu i svom snagom ga lupila. Zacvilio je i savio se poput psa, jer nije očekivao da će ga udariti, da će biti tako okrutna i nepredvidiva, jer se već naviknuo na to da se brine o njemu, hrani ga i štiti, kao što se navikne pas kad svakog dana vida istu osobu – svog gospodara. Bio je to udarac čije je posljedice dobro shvatila, ali nije mogla ne udariti. On, taj udarac, bio je sva njezina tuga, sva samoća i čežnja, sva bol. I znala je da bi to mogao biti kraj.

Sa svakim udisajem, činilo se, zrak je postajao sve kiselij i gorko jednak, čim je dopro do nosnica probijao se kroz njih duboko u gornji dio ždrijela i svojim je sitnim šakkljivim šapicama opipavao i najmanje ćoškovke sluznice koje je mogao dodirnuti i nadražiti. Imao je izražen miris nečeg zastarjelog – tako miriše odjeća i stara posteljina što su predugo ležale u ormaru. Zadah starosti, to je ono što je on bio.

24 Nemirno se ogledavala u svim smjerovima i osjećala se ulovljena poput zeca. Na koljenima je prstima nesvjesno potezala i poravnavala nabore tamnoplave suknje. Ta je bila iščupana iz same dubine ormara, u kojoj je visjela njezina posve zaboravljena odjeća, godinama tiho čekajući njezine ruke. Vrijeme je u njima pronašlo sigurno utočište, a i sada se tamo mirno skrivalo, iz svih nabora šireći jednak miris. Nikakva moć ne bi ga mogla uništiti. Gruba koža prstiju neugodno je zapinjala za hrapavu tkaninu. Cipele su joj malo stiskale nožne prste, one su također nenošene predugo ležale u kartonskoj kutiji. Dobro je što je za svaki slučaj ponijela i druge, s jednostavnim niskim potpeticama, kasnije će se nakon koncerta moći prebući.

Zagrmili su prvi akordi orkestra, trznula se i zagledala u svjetla koja su tamnila oko nje. Gasila su se polako i svečano, njihove su se vjede polako zatvarale. Primjetno zamračenje podsjetilo ju je na jutarnju polutamu i ona se odjednom sjetila svih onih ranih jutara kada su dugi niz godina njezini usamljeni koraci prelazili tišinu dvorišta, a zvijezde što su blijedile na nebu gledale su je s nepristupačnih visina poput dječjih očiju. U dvorani je napokon postalo potpuno mračno, glazba je ponovo zagrmila, nabori mekih zavjesa čudesno su se polako vukli svaki na svoju stranu, približavalo se čudo. Iz nje je izbijao vruć neugodan znoj. Srce joj je kucalo tako glasno da joj se činilo da odjekuje poput zvona, i ona se odjednom prepala da njezine snažne

otkucaje mogu čuti svi koji sjede uokolo. Pokušala se usredotočiti i promatrati što se događa na pozornici.

To je bilo pravo pravcato čudo koje se dogodalo točno pred njezinim očima – mističan, bajkovit, nevjerojatan prizor, poput mašte ili sna. Mislila je i propitkivala svoje zaslijepljeno sjećanje, je li ikad u životu imala priliku doživjeti nešto slično. Promatrati ispunjenje čuda. Sjećanje je stidljivo šutjelo. Tamo, na velikoj pozornici bio je Arnoldas, plesao je. Ne plesao, već letio i lepršao po pozornici poput nadzemaljskog bića. Zar je moguće da je to njezino dijete, njezin sin? Je li ga ona rodila, brinula se zbog njega, štedjela novac i nosila na kolodvor pakete s konzerviranim gljivama i džemovima? Taj bijeli leptir, ta krhka lepršava duša, tako savršena i puna nadahnuća – nije mogla vjerovati da s njom ima išta zajedničko, da ih veže ista nit života. Ali ustvari, u njemu je kucalo njezino srce, lepršao njezin život, i svi su gledali njezin let, tisuće očiju uživale su u tom čudu.

Suze su tekle niz njezine obraze poput tihih rijeka radosti, nitko ih nije vidio, nitko ih nije čuo. Čak se i sama iznenadila osjetivši kako joj se od vibracija zraka suše vlažni obrazi. Pokušavajući ne okretati glavu, radoznalo je gledala oko sebe. Mnoštvo ozbiljnih lica i gorućih očiju. Svi su gledali njezino dijete, njezinog dječaka. Nastavio je plesati – lagano i graciozno poput minijaturne porculanske figurice. Jedva da je itko od publike ikada vidio sličan prizor. Odjednom je bolno poželjela uvjeriti se u to, osjetila je da neće izdržati.

– Recite... – nije izdržala i kimnula je prema ženi koja je sjedila s desne strane, usana obojenih u crveno i s profinjenim visokim čipkastim ovratnikom. – Taj dječak, vidite... Onaj tamne kose, koji glumi Karla... Odlično pleše, zar ne? Ili mi se možda samo tako čini?

Žena ju je pažljivo pogledala. Potom je skrenula pogled prema prizoru.

– Još je vrlo mlad.

– Svida li vam se način na koji pleše?
– Da, njegovi pokreti su prilično profesionalni... Čini se da je darovit. Vjerojatno ga čeka lijepa budućnost.

To joj je bilo dovoljno. Sretna, nasmiješila se sama sebi: lijepa budućnost. To je sve što bi mogla poželjeti. O čemu bi mogla sanjati. Trebalo je to shvatiti i u tome uživati. Osjećajući kako slana vlaga ponovno preplavljuje kutove njezinih očiju, sklopila ih je te tako sjedila do samog kraja.

6

26

Otvorila je oči i shvatila da je bila zaspala. San ju je napokon svladao i ona se predala njegovom slatkom iskušenju. Tiho je otkucavao sat, taj zvuk je bio nalik ugodnom predenju mačke, a sjene stvari ležale su slijepo i sigurno čuvane mrakom. Nije znala koliko je vremena ovako sjedila i koliko bi sada moglo biti sati, ali iznenada je shvatila da vrijeme u njezinom životu nikad nije imalo poseban značaj. Koliko je imala tog vremena, također nije znala. Ono je prolazilo kroz njezinu kuću tihim koracima godina, svaki put se penjući na vrhove visokih stabala i nestajući u oblacima koji su prolazili nad glavom, nikad ga nije osjetila niti čula. Kaže se da vrijeme čine godine. Koliko ih je bilo, prošlo?

Vladik ove godine završava školu. Arnoldas je na putu, njegove se beskonačne turneje po Europi nastavljaju, čekaju ga mnogi nastupi. *Primarijus* – san je postao stvarnost. On je jak, lijep i strastven, prava zvijezda pozornice. Ove godine skoro pa ga nije vidjela. A njezina curica Alina i dalje živi u glavnome gradu. Uvijek je ostala u sjeni svog brata – krhka, osjetljiva i neodlučna. Željela bih ostaviti balet, kaže, to nije za mene, mama, samo se nemoj toliko brinuti. Želim živjeti kao obična osoba, nisam sklona žrtvovati baš sve. Želim obitelj, djecu. Želim osjetiti život. Šarmantan Talijan svakodnevno joj šalje pisma i poziva je da dođe. Osjetiti prekrasan okus sunčanog života i zauvijek